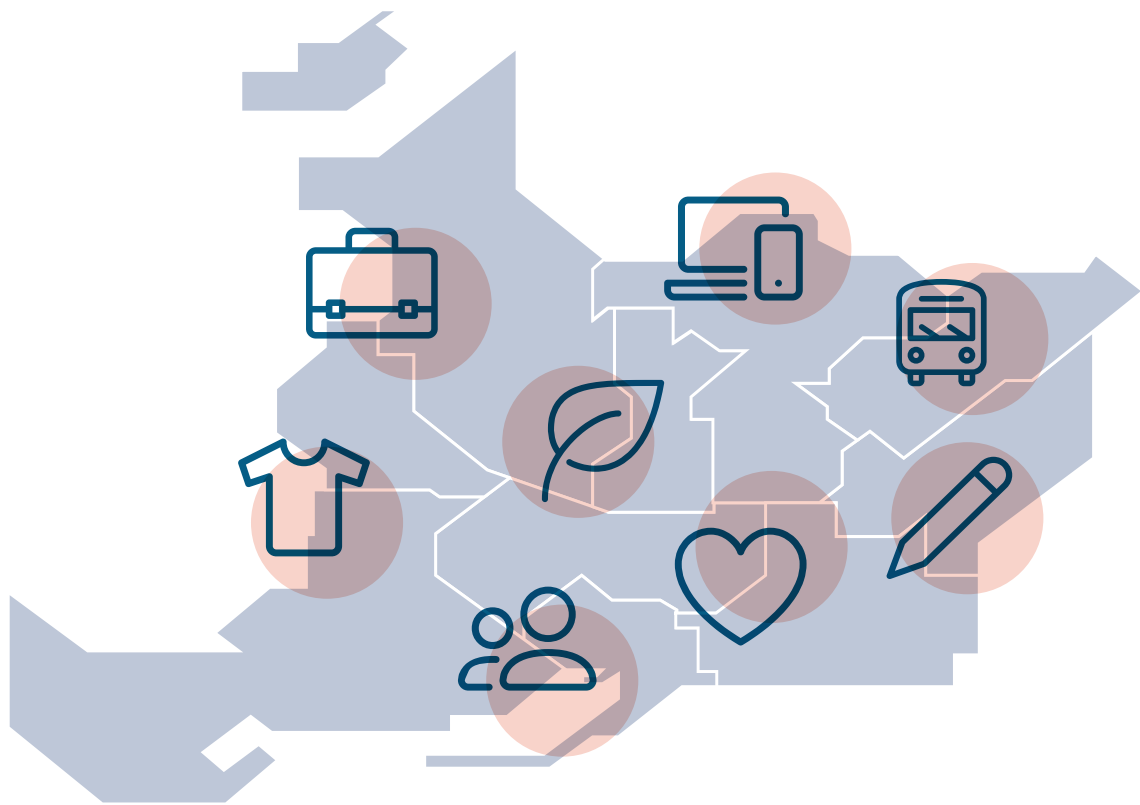

Els sectors estratègics a Barcelona

MARÇ 2017

Ajuntament de
Barcelona

Barcelona
Activa

Índex

01. INDICADORS BÀSICS	4
02. INDÚSTRIA MANUFACTURERA	
UN TERRITORI AMB POTENT BASE INDUSTRIAL	5
02.1 Qualitat del treball	7
02.2 Potencialitats del sector	7
03. INFORMACIÓ I COMUNICACIONS / TIC	
BARCELONA, HUB D'EMPRENEDORIA DIGITAL	9
03.1 Qualitat del treball	10
03.2 El repte de fer arribar la revolució digital a tota la població	11
03.3 Potencialitats del sector	13
04. SECTORS CREATIUS	
UN SECTOR AMB PASSAT I FUTUR A LA CIUTAT	15
04.1 Qualitat del treball	18
04.2 Potencialitats i projectes tractors	19
05. ECONOMIA VERDA	
UN VECTOR CLAU DE TRANSFORMACIÓ DEL MODEL PRODUCTIU	20
05.1 Potencialitats del sector	22
06. MOBILITAT	
UN SECTOR QUE ARTICULA LA CIUTAT	23
06.1 Qualitat del treball	25
06.2 Impacte i potencialitats del sector	25
07. SALUT I BIO	
SERVEI, RECERCA I QUALITAT DE VIDA	28
07.1 Qualitat del treball	29
07.2 Potencialitats del sector	30
08. ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA	
UNA ECONOMIA TRANSFORMADORA CAP A LA SOSTENIBILITAT INTEGRAL	32
08.1 Impacte econòmic social i ambiental, potencial i projectes tractors	33

01. Indicadors bàsics

Es presenten a continuació indicadors d'ocupació, empreses i valor afegit sobre els sectors definits com a estratègics, que il·lustren la seva rellevància dins l'economia de la ciutat.

Sectors estratègics a Barcelona. Indicadors bàsics. IV trimestre 2016

	Ocupació (1)	Pes s/total (%)	Empreses amb assalariats/des (2)	Pes s/total (%)	Pes s/PIB ciutat 2015 (%)
Comerç	149.468	14,1	16.367	21,9	14,6
Turisme (hostaleria)	83.911	7,9	7.974	10,7	7,4
Indústria manufacturera	62.048	5,8	2.844	3,8	4,4
Sectors creatius	123.076	11,6	8.569	11,5	n.d.
Informació i comunicacions	60.984	5,7	3.742	5,0	7,4
- TIC (II trimestre)	49.790	4,9	2.481	3,4	n.d.
Economia verda (II trimestre)	26.638	2,5	847	1,1	n.d.
- Medi ambient (energia, aigua i residus)	12.096	1,2	124	0,2	2,4
Salut i bio (sense instruments mèdics)	85.711	8,1	3.038	4,1	6,7

(1) Afiliats/des al Règim General i d'Autònoms/es de la Seguretat Social.

(2) Centres de cotització a la Seguretat Social.

(3) Inclou les tecnologies de la informació i comunicació i les activitats audiovisuals (ràdio, televisió, cinema, etc.).

(4) S'inclouen el sector del medi ambient, les activitats administratives, d'educació, R&D i TIC relacionades i una part de les consultores d'arquitectura i enginyeria, estimada (llindar baix) en base a estudis internacionals. Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament en base a dades del Departament d'Estadística i el Gabinet Tècnic de Programació de l'Ajuntament de Barcelona i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat.

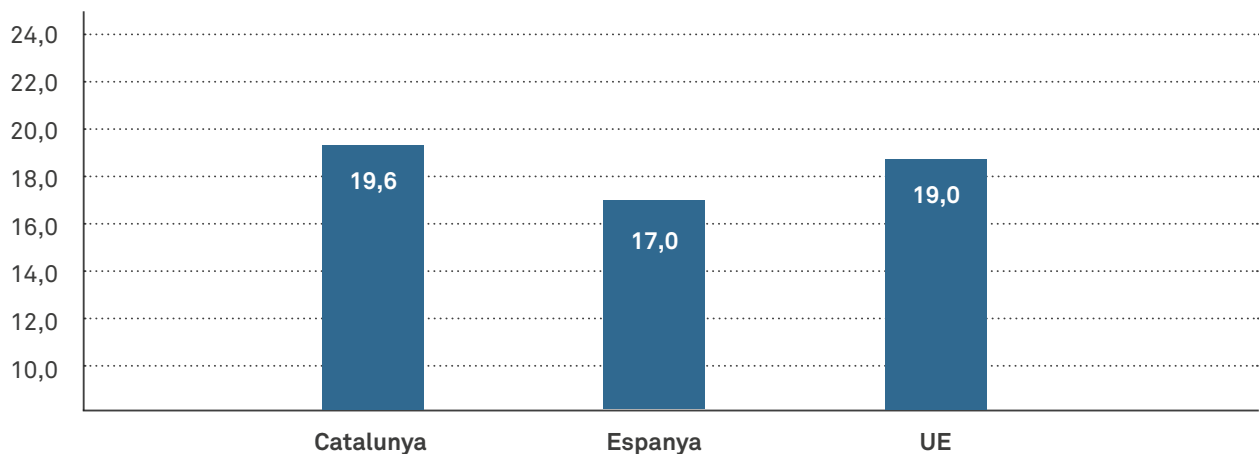
El comerç i el turisme són sectors que, pel seu pes econòmic i paper cabdal a la dinàmica urbana, han estat des de fa anys objecte de polítiques específiques per part de l'Ajuntament de Barcelona. Per aquest motiu, la present nota se centra en les activitats **d'indústria manufacturera, sectors creatius, TIC, economia verda, salut i bio, mobilitat i l'Economia Social i Solidària**, que seran objectiu prioritari de l'estratègia de promoció econòmica del mandat.

02. Indústria manufacturera

Un territori amb potent base industrial

El 2015 la indústria genera el 19,6% del valor afegit brut total a Catalunya, un pes que supera el que assolix a la Unió Europea (19,2%) i, més clarament, a Espanya (17%), essent la comunitat autònoma amb major desenvolupament industrial a l'Estat espanyol. El pes de la indústria sobre el valor afegit brut català —que va experimentar un descens continuat entre 2000 i 2009— s'ha estabilitzat en els darrers anys pels volts del 20%, de manera que el 2015 és més de 7 punts inferior al de l'any 2000.

Pes industrial dins del VAB (%). 2015

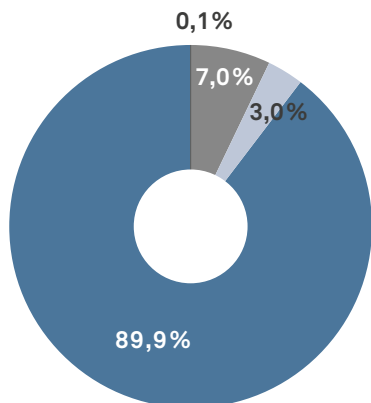
Font: Idescat.

Barcelona manté un sector industrial rellevant i la regió metropolitana —amb un 14,2% d'ocupats/des a la indústria—, concentra més de la meitat de l'ocupació i la riquesa generada del sector a Catalunya (amb pesos del 61%, i el 59,5%, respectivament), on destaquen els clústers de fabricació de maquinària, químic i farmacèutic, de l'automòbil —un dels principals productors d'Europa—, alimentari, del paper i arts gràfiques i de tractament de residus.

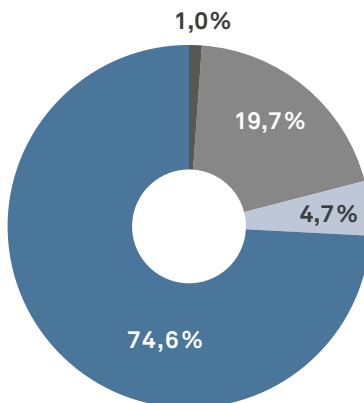
El procés de transformació estructural i desplaçament a l'entorn metropolità de les darreres dècades —paral·lel al fort augment de l'activitat terciària— fa que el pes de la indústria en l'estructura productiva de Barcelona ciutat (7% del VAB) sigui inferior al de l'àmbit metropolità (17%) i el conjunt de Catalunya, tot i que s'ha incrementat els darrers anys i la ciutat manté espais —com els polígons de la Zona Franca i el Bon Pastor— on aquest sector té un paper predominant.

Estructura del VAB per grans sectors (%). IV trimestre 2014

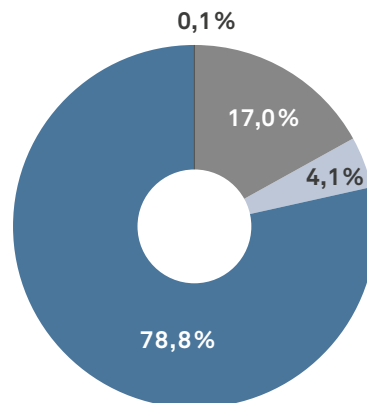
Barcelona

Catalunya

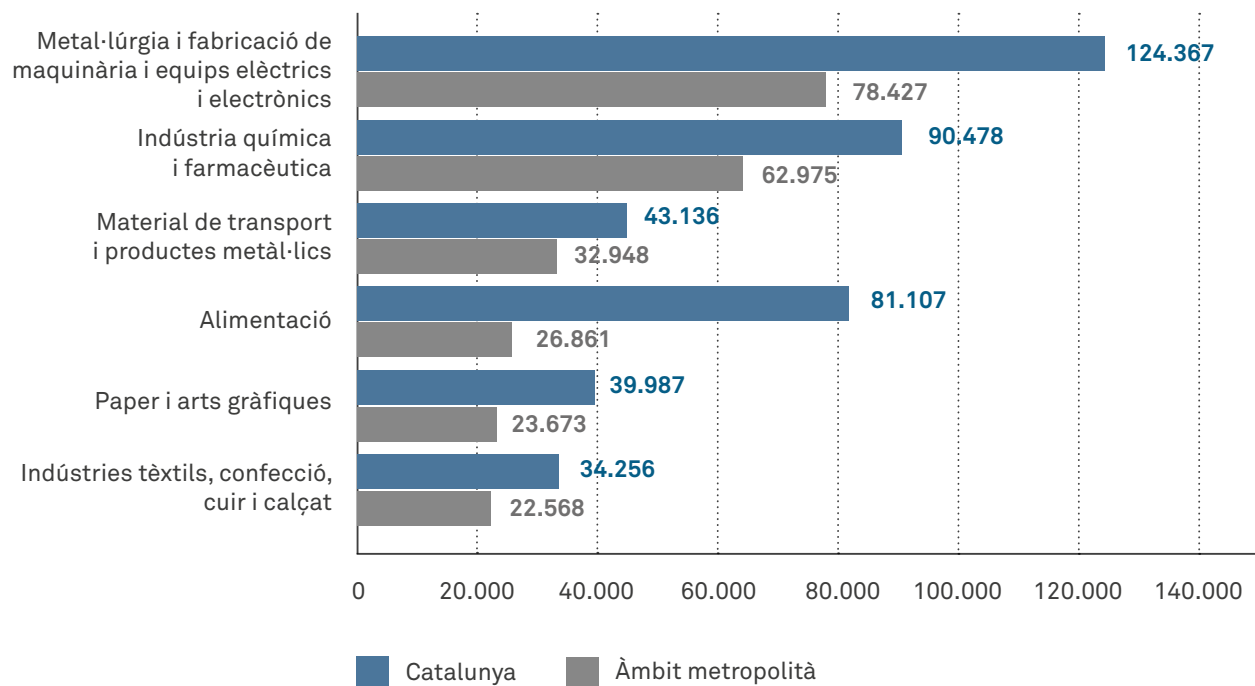
Àmbit metropolità

■ Agricultura ■ Indústria i energia ■ Construcció ■ Serveis

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament de l'Ajuntament de Barcelona a partir de dades d'Idescat.

Principals branques industrials en llocs de treball* a Catalunya i l'àmbit metropolità. IV trimestre 2016

* Afiliats/des al Règim General i d'Autònoms/es de la Seguretat Social.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament de l'Ajuntament de Barcelona a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

02.1 QUALITAT DEL TREBALL

El sector industrial ha presentat, tradicionalment, **taxes de temporalitat inferiors** a les del conjunt de l'economia. En el darrer trimestre de 2016 aquesta taxa ha assolit el 16,9% de l'ocupació assalariada industrial a Catalunya, un valor que —tot i ser el més elevat des de l'inici de la sèrie, el primer trimestre de 2008— és inferior al del conjunt de l'economia catalana (21,8%).

Una altra característica del sector és una taxa de salarització bastant més elevada que la del conjunt de l'economia (amb valors del 92,2% i el 83,4%, respectivament, a Catalunya), així com uns **salariis superiors a la mitjana**, amb valors que —a la ciutat de Barcelona— el 2015 se situen en 38.405 i 28.861 euros/any, respectivament.

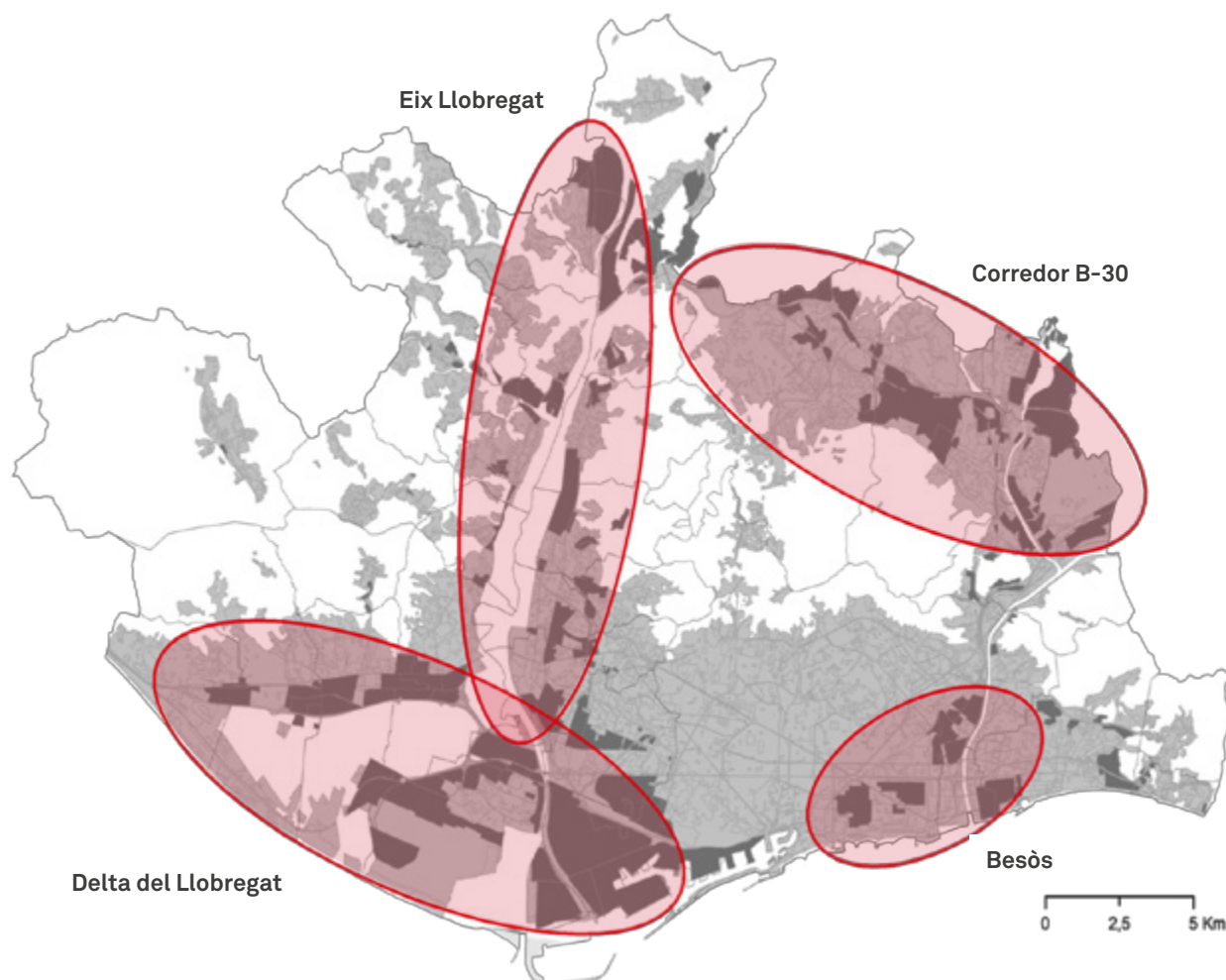
02.2 POTENCIALITATS DEL SECTOR

Barcelona i la seva àrea metropolitana treballen per desenvolupar la indústria 4.0 a partir d'elements com l'impuls del *Big Data*, el nombre creixent d'empreses i organismes en iniciatives relacionades amb la impressió 3D o el treball dels Ateneus de fabricació per acostar la fabricació digital a les escoles, empreses, persones emprenedores i projectes de comunitats. En aquest context, el Poblenou es convertirà en un pilot de Ciutat *Maker*, un prototip de ciutat oberta, col·laborativa, democràtica, productiva, innovadora i circular desenvolupat mitjançant la implementació de nova política industrial.

A nivell metropolità, les principals zones de transformació industrial per als propers anys són:

- La **zona del Besòs**, on s'ubica el polígon del Bon Pastor.
- El **delta del Llobregat**, amb el polígon de la Zona Franca, l'aeroport, el Port, Mercabarna i una gran plataforma logística.
- L'**eix del Llobregat**, amb una forta tradició i base industrial.
- El **corredor de la B-30**, on la indústria conviu amb terciari avançat i centres universitaris i de recerca de primer nivell.

Zones de desenvolupament de la nova indústria

Font: AMB

Una mostra evident de la competitivitat del sector industrial manufacturer a l'àrea de Barcelona és la seva capacitat exportadora, que representa pels volts de la cinquena part del total exportat des d'Espanya. Així, l'any 2016 **les exportacions de la província de Barcelona** han assolit un **volum de 51.263,9 M€¹**, el que suposa —per sisè any consecutiu— un nou rècord de la sèrie històrica disponible. En relació a l'any anterior, les vendes a l'exterior de l'àrea de **Barcelona creixen un +2,2%**.

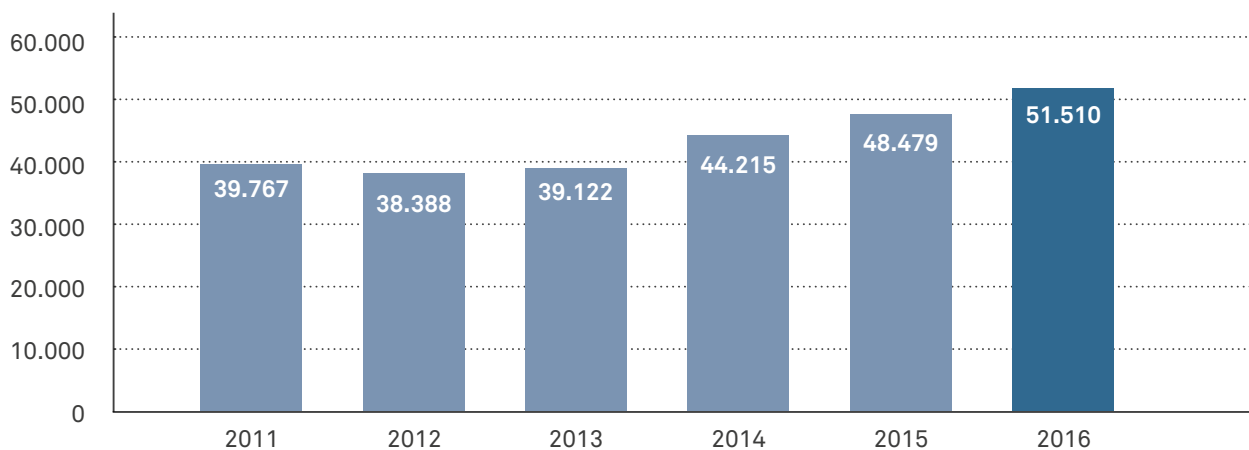
¹ Dades provisionals, com totes les incloses al present informe.

03. Informació i comunicacions / TIC

Barcelona, *hub* d'emprenedoria digital

La ciutat, que supera les 51.000 persones treballadores i compta per primera vegada amb més de 2.500 empreses amb assalariats i assalariades a les TIC, és el nucli central del sector a Catalunya, ja que concentra el 55,6% de l'ocupació i el 47,8% del teixit empresarial que compta al Principat. El 2015, s'estima que el sector de la informació i comunicacions —que engloba les TIC— genera el 7,4% del valor afegit brut de Barcelona.

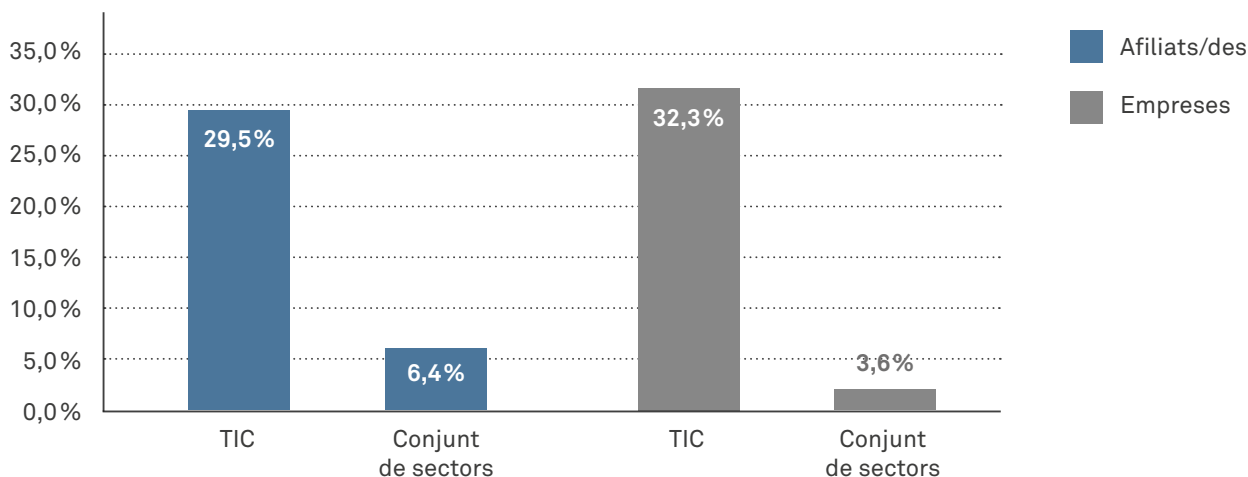
Ocupats/des* en activitats TIC a Barcelona

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Una mostra del dinamisme d'aquest sector els darrers anys és l'increment d'11.000 llocs de treball entre 2011 i 2016 el que representa un augment (+29,5%) més de 3 vegades superior a l'experimentat pel conjunt de sectors a Barcelona (+6,4%). Aquesta dinàmica més expansiva del sector TIC en relació a la resta de l'economia també s'observa en la creació d'empreses —on aquest sector creix un 32,3% enfront del 3,6% del conjunt de les activitats—.

Evolució dels llocs de treball* i les empreses amb assalariats/des a Barcelona. 2016/11 (en %)

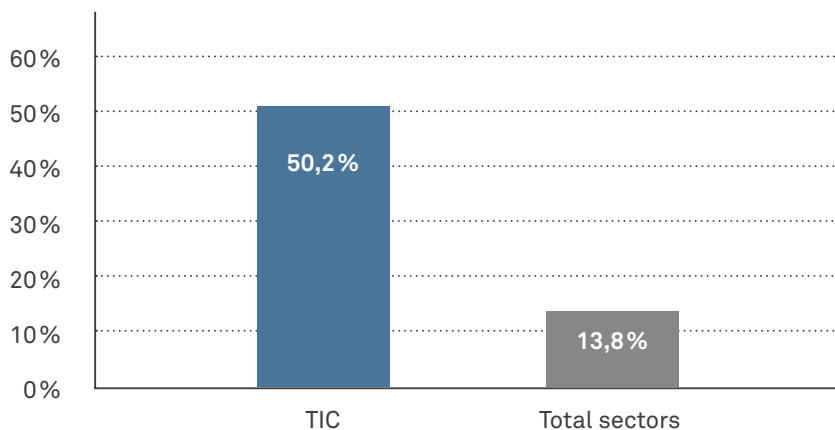
* Afiliats/des al Règim General i d'Autònoms/es de la Seguretat Social.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

03.1 QUALITAT DEL TREBALL

Pel que fa a l'estabilitat en el lloc de treball, **la meitat dels contractes signats al sector TIC de Barcelona el 2016 és de caràcter indefinit**, percentatge gairebé quatre vegades superior al pes global de la contractació indefinida a la ciutat (13,8%).

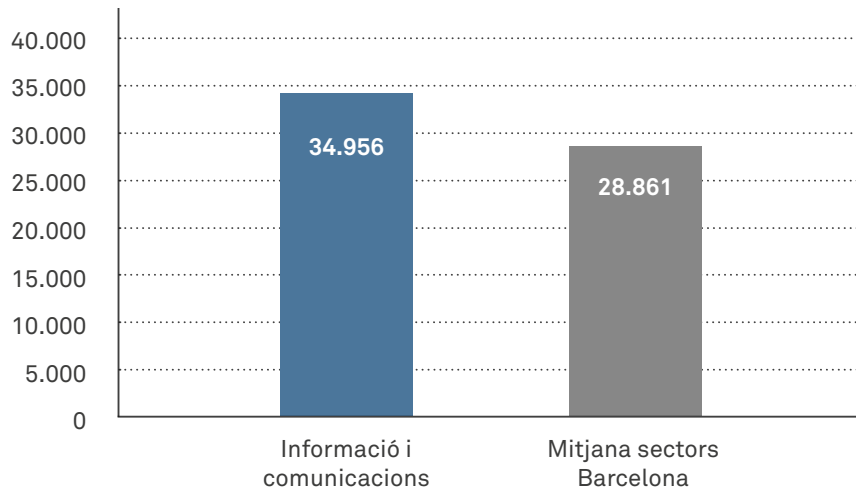
Pes de la contractació indefinida a Barcelona. 2016 (% s/contractació total)

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona a partir de dades del SEPE.

Quant als salaris, la informació i comunicacions (que engloben les TIC) presenta un nivell salarial clarament més elevat que la resta a Barcelona, de tal manera que l'any 2015, les persones treballadores d'aquest sector cobraven un 21% més que la mitjana. En conjunt, la major estabilitat dels contractes i el nivell de remuneració salarial caracteritzen aquest sector com un dels que ofereix millor qualitat de l'ocupació a Barcelona.

Salaris mitjans (€/any). Barcelona 2015

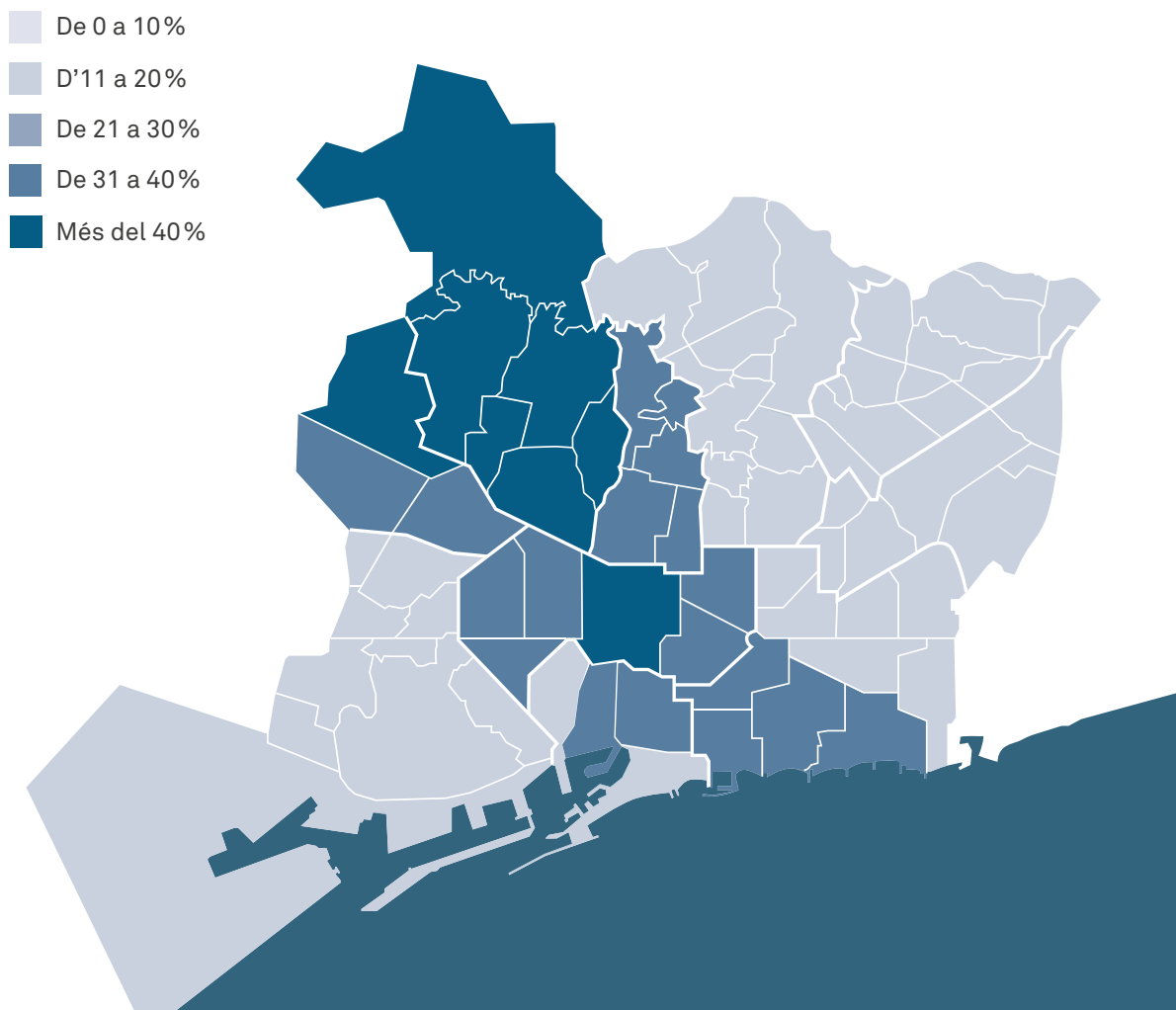

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

03.2 EL REPTE DE FER ARRIBAR LA REVOLUCIÓ DIGITAL A TOTA LA POBLACIÓ

Segons el recent estudi sobre l'esclatxa digital a Barcelona, els i les residents a la ciutat es troben per sobre de la mitjana europea, espanyola i catalana quant a connectivitat, freqüència i ús d'Internet. Un 84% dels barcelonins i barcelonines disposa d'Internet al seu domicili, i gairebé 9 de cada 10 s'hi connecten diàriament.

Escletxa digital. Distribució del perfil digital avançat en funció del nivell de renda del barri

Font: *Mobile World Capital Barcelona* (2016), L'escletxa digital a la ciutat de Barcelona.

Es detecten, però, diferències territorials: mentre que a les Corts el 96% de les llars disposa de connexió a la xarxa, a Torre Baró aquest indicador baixa al 62%. L'escletxa apareix amb força en els barris de renda baixa si la persona és dona, té entre 65 i 74 anys, un nivell educatiu baix i es dedica a tasques de la llar o és aturada.

03.3 POTENCIALITATS DEL SECTOR

Barcelona vol ser referent en l'àmbit tecnològic per afavorir la qualitat de vida, en un entorn global en què la tecnologia mòbil es perfila com un vector clau de creixement pel conjunt de l'economia. En aquest context, el rol de Barcelona com a *Mobile World Capital* —amb la celebració del *Mobile World Congress* i el projecte de llegat industrial (*legacy*)— suposen una oportunitat estratègica per posicionar la ciutat en aquest àmbit.

Barcelona compta amb un ecosistema digital dens i el 2016 se situa com la **novena ciutat europea més atractiva per a les persones emprenedores digitals**, després d'escalar cinc posicions en un sol any en la valoració de les condicions i el suport que ofereix als nous projectes tecnològics en l'àmbit digital (*European Digital City Index 2016*). Així mateix, és la cinquena al rànquing de ciutats europees en nombre d'*start-ups* *The European Talent Landscape* elaborat per Balderton Capital.

Ciutats Digitals europees l'any 2016

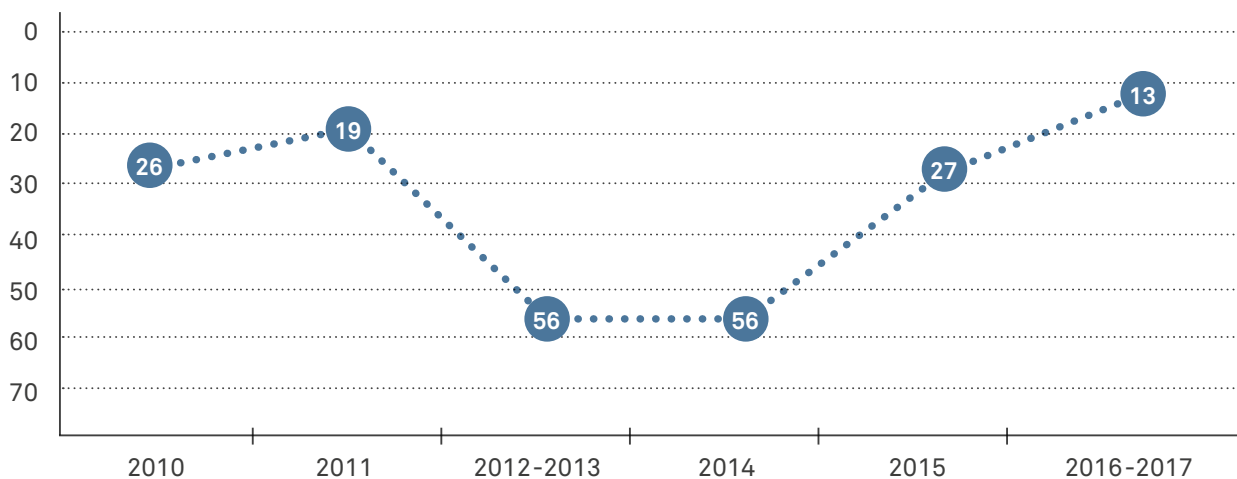
Índex Global 2016

1	Londres
2	Estocolm
3	Amsterdam
4	Hèlsinki
5	París
6	Berlín
7	Copenhaguen
8	Dublín
9	Barcelona
10	Viena
11	Munic
12	Cambridge
13	Bristol
14	Madrid
15	Oxford

Font: European Digital City Index (Nesta i the European Digital Forum think tank).

La ciutat concentra el 28,4% de les *start-up* digitals de l'Estat espanyol i per sectors destaquen el comerç electrònic —amb el 21% del total— seguit del *mobile* i serveis a les empreses —cadascun amb un pes del 10%—, mentre que tant l'emprenedoria digital social com el turisme representen el 9%. **A més a més, Barcelona es troba a la cinquena posició pel que fa a ciutats europees en nombre d'*start-ups*, i és la millor ciutat espanyola en aquest rànquing.**

Posicionament de Barcelona a l'*Innovation Cities Index*

Font: 2thinknow, Innovation Cities Index.

D'altra banda, cal destacar la progressió de la ciutat a l'*Innovation Cities Index*, un rànquing de prestigi que es construeix a partir de 162 indicadors d'innovació, on **el 2016 Barcelona aconsegueix la 13a posició mundial** —escalant 14 posicions respecte el 2015 i 43 respecte el 2014— i la cinquena plaça europea. El rànquing l'encapçalen Londres, Nova York i Tòquio i Barcelona obté la mateixa puntuació per sobre de Viena, Seül, Amsterdam, Sidney i Munic.

04. Sectors creatius.

Un sector amb passat i futur a la ciutat

Les activitats creatives apleguen més de 123.000 llocs de treball a Barcelona el 2016, el que representa el 12 % de les persones ocupades a la ciutat i la meitat (el 49 %) de l'ocupació creativa a Catalunya.

Indústries creatives. Ocupació en activitats creatives* a Barcelona, 2016

	2016	2016 (Catalunya)	Pes Barcelona/ Catalunya
Activitats relacionades amb el patrimoni	3.288	4.485	73,3 %
Arquitectura i enginyeria	15.518	39.990	38,8 %
Arts gràfiques i impressió	3.595	19.726	18,2 %
Cinema, vídeo i música	3.599	6.375	56,5 %
Disseny i fotografia	15.767	29.230	53,9 %
Edició	8.809	12.847	68,6 %
Espectacles, arts escèniques i visuals, i artesans	7.349	13.850	53,1 %
Moda	2.206	16.373	13,5 %
Ràdio i televisió	918	4.635	19,8 %
Indústries creatives tradicionals (culturals)	61.049	147.511	41,4 %
Recerca i desenvolupament creatius	10.098	20.976	48,1 %
Publicitat	14.687	24.614	59,7 %
Software, videojocs i edició electrònica	37.242	57.849	64,4 %
Indústries creatives no tradicionals	62.027	103.439	60,0 %
Indústries no creatives	904.276	2.818.799	32,1 %
% Ind. creatives s/ total de Barcelona	12,0 %		
TOTAL	1.027.352	3.069.749	33,5 %

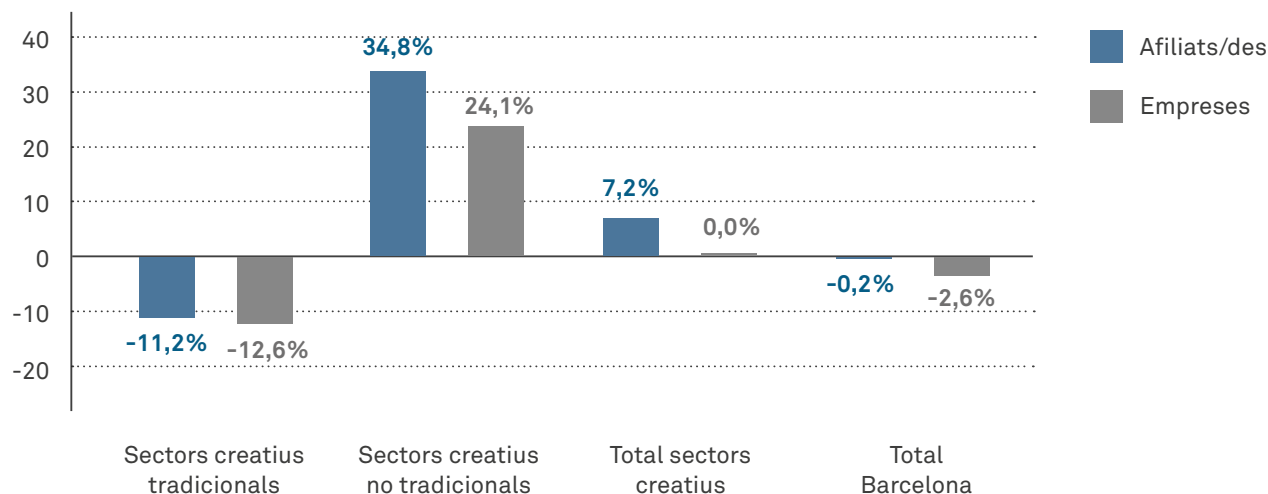
* Afiliats/des al Règim General i d'Autònoms/es de la Seguretat Social el quart trimestre de l'any.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis d'Ocupació, Empresa i Turisme a partir de les dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

L'ocupació en activitats creatives a la ciutat ha augmentat en un 7,2 % respecte el 2008. Val a dir que —segons la recerca urbana més recent—, un major percentatge de persones ocupades en indústries creatives es correlaciona de forma molt intensa amb una major producció per habitant. Per això, una evolució positiva d'aquest sector millora la competitivitat de l'economia alhora que constitueix un sector clau per a la cohesió social.

Durant aquest període, però, s'observa una clara diferència entre el comportament dinàmic dels **sectors creatius no tradicionals** (com els videojocs i l'edició electrònica) —on l'afiliació a la Seguretat Social ha crescut un 34,8% des de 2008—, i el de les **indústries culturals tradicionals**, on ha caigut un -11,2%.

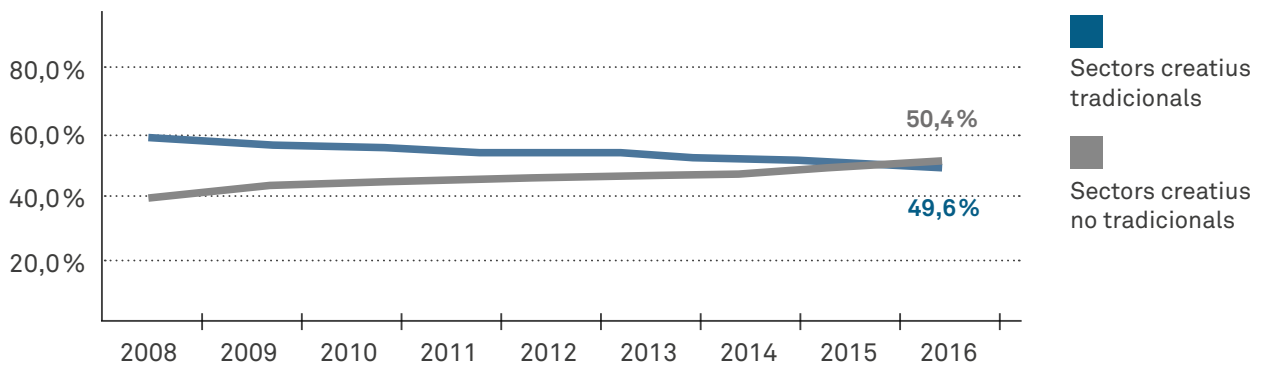
Evolució dels llocs de treball i les empreses amb assalariats/des a Barcelona. 2008/2016 (en %)

Font: Elaboració del Departament d'estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

En termes absoluts, el sector creatiu no tradicional ha experimentat un increment de 16.006 llocs de treball des de 2008, mentre que el tradicional n'ha perdut 7.716. D'aquesta manera, el 2016 l'ocupació en activitats creatives no tradicionals ja supera lleugerament la de les tradicionals (amb pesos del 50,4% i el 49,6% del total, respectivament), quan el 2008 aquests pesos relatius eren del 40,1% i el 59,6%, respectivament.

Evolució dels pesos relatius en afiliació* dels sectors creatius tradicionals i no tradicionals. 2008-2016

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

El quart trimestre de 2016, la ciutat compta amb més de 8.500 empreses amb persones assalariades als sectors creatius, un nombre molt similar al de finals de 2008. També en aquest àmbit, s'observa el contrast entre l'evolució dinàmica dels sectors creatius no tradicionals (amb un increment del +24,1%) i el descens del teixit empresarial dels tradicionals (-12,6%).

Nombre d'empreses amb assalariats/des*

	2008	2016
Sectors creatius tradicionals	5.630	4.919
Sectors creatius no tradicionals	2.941	3.650
Total sectors creatius	8.571	8.569

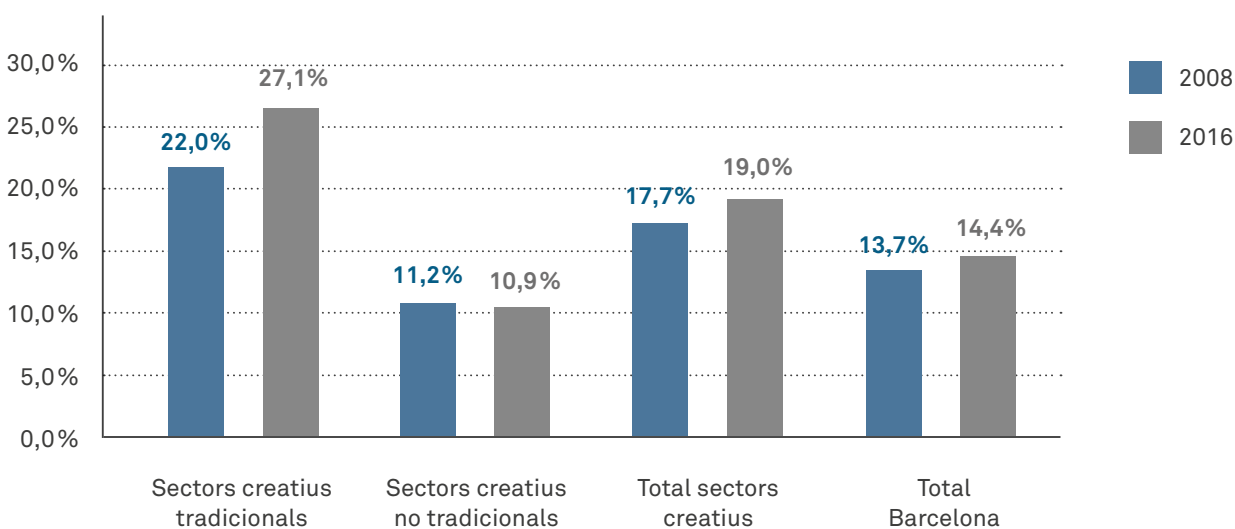
* Centres de cotització a la Seguretat Social.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

04.1 QUALITAT DEL TREBALL

Des del punt de vista laboral, cal destacar que els sectors creatius presenten un major percentatge de persones autònomes que el conjunt de l'economia de Barcelona, amb pesos del 19% i el 14,4% sobre el conjunt dels llocs de treball, respectivament, el quart trimestre de 2016. En relació a 2008 el pes de les persones autònomes ha crescut notablement als sectors creatius tradicionals —on guanya 5 punts i assoleix el 27,1%, tot reflectint una de les estratègies de resposta a la crisi—, mentre que es manté pràcticament estable als no tradicionals.

Pes autònoms/es sobre el total d'afiliats/des (%)

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

04.2 POTENCIALITATS I PROJECTES TRACTORS

Barcelona disposa d'un ampli conjunt d'equipaments municipals i d'iniciatives ciutadanes en l'àmbit dels sectors creatius i la innovació que actuen com a impulsors, catalitzadors, i aparadors del treball creatiu i artístic de la ciutat, com ho són:

- El **Centre d'Art de Fabra i Coats** dona a conèixer el treball de creadors i creadores de l'escena catalana i internacional i estableix espais de col·laboració amb les fàbriques de creació, les universitats, els centres d'ensenyament artístic, les galeries, els altres centres d'art de Catalunya i altres institucions d'arreu del món.
- D'altra banda, el **Parc de Recerca Creativa del Canòdrom** és un centre públic al servei de l'emprenedoria i la indústria cultural. Aquí, joves creatius i creatives dels àmbits artístic, tecnològic o científic presenten iniciatives que necessiten *business angels* que estiguin disposats a finançar-les.
- El **Disseny Hub Barcelona** que actua com a nucli de dinamització i transformació de la ciutat, les empreses i els i les professionals del disseny des de 2012. L'espai ha consolidat un gruix d'activitats extraordinari, impulsades pels diferents operadors que són els responsables de la gestió d'aquest equipament públic.
- Des de la iniciativa ciutadana, l'associació **Poblenou Urban District**, fundada l'any 2012 que treballa per establir el barri com a nou epicentre cultural i emprenedor dins l'**entramat urbà de Barcelona**, tot seguint el model que van seguir altres ciutats com **Wynwood Arts District** a Miami, o **Meatpacking District** a Nova York. En els darrers anys, s'han consolidat al barri un seguit de **nuclis de creació, espais culturals i comercials** que tenen en comú l'oferta de **propostes innovadores**, i que s'han adaptat al futur del barri sense renunciar al seu passat industrial. A la tasca de lluita per la normalització del barri, per part del compromès associacionisme veïnal, s'hi ha afegit la feina que duu a terme el sector creatiu, que ha donat una **embranzida amb valor afegit** per situar el **Poblenou en el mapa dels circuits culturals alternatius** de la ciutat.

05. Economia verda.

Un vector clau de transformació del model productiu

El segon trimestre de 2016, l'economia verda ocupa entre 26.600 i 38.000 persones treballadores a Barcelona i representa entre un 2,5% i un 3,6% de l'ocupació de la ciutat i el 40% de l'ocupació verda de Catalunya. L'ocupació verda —que s'havia reduït entre 2008 i 2014 com a conseqüència de la crisi— augmenta a partir de 2014, i en el darrer any experimenta un increment (+5,8% i +4,8% en els llindars mínim i màxim, respectivament) superior al de l'afiliació total a Barcelona (+3,4%).

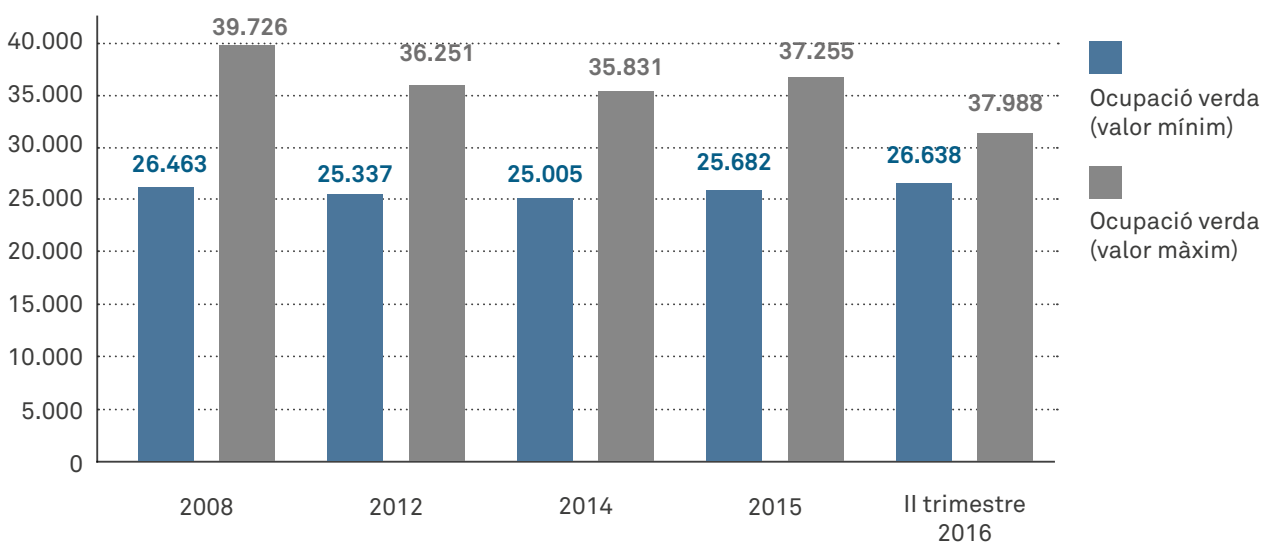
Persones treballadores* a l'economia verda a Barcelona. II trimestre 2016

	Valor mínim	Valor màxim
Nombre de persones treballadores	26.638	37.988
Pes s/ocupació total ciutat (%)	2,5%	3,6%
Pes ocupació verda Barcelona/Cat	40,8%	40,1%
Pes nucli mediambiental	40,8%	40,1%
Var. (%) II trim. 2016 / II trim. 2015	+5,8%	+4,8%

* Afiliats/des al Règim General i d'Autònoms/es de la Seguretat Social.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament a partir de dades facilitades per l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat.

Evolució de l'ocupació verda a Barcelona

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del SOC, Generalitat de Catalunya i el Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

El 42 % de l'ocupació verda (llindar mínim) o el 30 % (llindar màxim) pertany al nucli mediambiental tradicional —aigua, residus, energia sostenible—².

El segon trimestre de 2016, el nombre d'empreses verdes a Barcelona s'estima en un ventall d'entre 847 i 2.037 empreses amb assalariats i assalariades, que representen entre l'1,1 % i el 2,8 %, respectivament, del total de Barcelona. El teixit empresarial de l'economia verda, després de l'impacte inicial de la crisi, comença a recuperar-se el 2012 i el darrer any augmenta un +1,7 % (al llindar mínim), percentatge que és més elevat (+4,8 %) al llindar màxim.

Empreses de l'economia verda a Barcelona. II trimestre 2016

	Valor mínim	Valor màxim
Nombre d'empreses	847	2.037
Pes s/empreses totals ciutat (%)	1,1%	2,8%
Pes empreses verdes Barcelona/Cat	27,0%	33,8%
Pes nucli mediambiental	85%	35%
Var. (%) II trim. 2016 / II trim. 2015	+1,7%	+4,8%

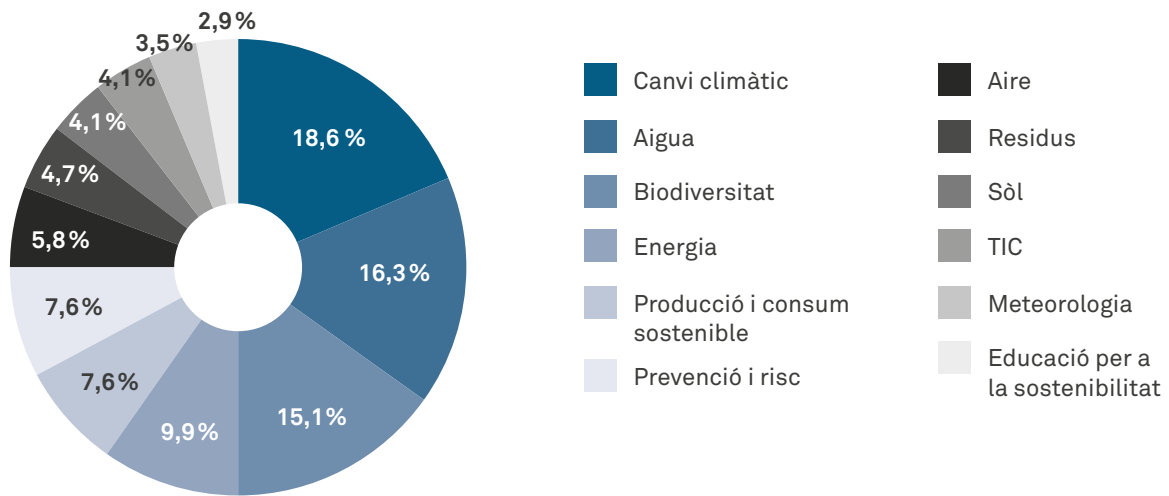
* Afiliats/des al Règim General i d'Autònoms/es de la Seguretat Social.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament a partir de dades facilitades per l'Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat

L'economia verda és actualment un vector d'innovació i avenç cap a l'economia del coneixement a Barcelona. Així ho mostra el fet que les **patents verdes** representen el 6,6 % del total sol·licitat a l'àrea de Barcelona entre 2014 i 2015, un pes superior al de l'economia verda sobre l'ocupació i el teixit empresarial. D'altra banda, Barcelona té 88 **unitats d'R+D+i** relacionades amb l'economia verda amb una elevada producció científica, el que representa el 40,5 % de les 217 unitats del conjunt del Principat. Els Centres de Recerca, grups de recerca, Centres Tecnològics i altres centres que fan recerca mediambiental a l'àmbit metropolità ocupen 6.520 llocs de treball.

² Altres sectors considerats són les consultores d'arquitectura i enginyeria, anàlisi i assajos tècnics, recerca i desenvolupament en biotecnologia, comerç a l'engròs de ferralla i productes de rebuig, transport de passatgers i mercaderies per ferrocarril, parcs botànics, zoològics i reserves naturals.

Unitats de recerca per temàtica mediambiental a Barcelona. 2013

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Mapa d'Actors de Recerca i Innovació Ambiental a Catalunya de la Generalitat de Catalunya.

05.1 POTENCIALITATS DEL SECTOR

Les ciutats són avui les unitats territorials naturals per impulsar el procés de transició cap a l'economia verda i la sostenibilitat econòmica, social i ambiental a escala global. Després de dècades de transformació de la ciutat i de compromís amb la sostenibilitat, Barcelona compta amb bones bases per liderar una estratègia avançada i proactiva que faci de l'economia verda un eix central en la política de promoció de l'activitat econòmica i l'ocupació, tot incorporant elements com:

- L'ambientalització de la política de promoció de sectors estratègics**, amb un potencial especialment elevat en casos com:
 - **Indústria 4.0** Promoció de projectes que aprofitin les sinergies industrials a la ciutat per avançar cap a pràctiques d'economia circular, simbiosi industrial i l'estalvi de costos per les empreses que hi participin.
 - **Mobilitat**, amb projectes que facin evolucionar tot el clúster automobilístic metropolità cap al predomini del vehicle elèctric.
 - La **logística**, impulsant programes com els de microdistribució de mercaderies i gestió intel·ligent de la càrrega i descàrrega comercial.
 - **Turisme sostenible**, aprofundint en les polítiques que han portat Barcelona a assolir la certificació Biosphere i situant Barcelona com a ciutat de referència en turisme inclusiu seguint la línia iniciada amb el projecte *Les Corts, barris inclusius*.
- La detecció dels principals 'filons' d'ocupació vinculats a l'economia verda** —com podria ser el cas de la rehabilitació energètica del parc d'edificis ja existent— per tal de reforçar les accions de formació i foment de l'ocupabilitat municipals adreçades a perfils i activitats 'verdes', que tenen el potencial de contribuir tant a l'estalvi d'energia com a la creació de llocs de treball.
- Reforçar tots els elements** —com la celebració a la ciutat de reunions i congressos internacionals com la Carbon Expo, el simposi del Vehicle elèctric, etc.— que poden contribuir a convertir Barcelona en un **referent urbà internacional en l'àmbit del medi ambient i l'economia verda i circular**.

o6. Mobilitat.

Un sector que articula la ciutat

A Barcelona, el sector de la mobilitat —definit per les activitats econòmiques de gestió, fabricació, venda i lloguer relacionats amb el transport— compta amb 45.933 treballadors/es i 1.835 empreses a quart trimestre de 2016. El sector ha registrat un creixement dels llocs de treball del 3,2 % durant el darrer any, amb un major augment entre les persones assalariades que de les autònomes. D'altra banda, les 1.835 empreses amb assalariats/des el 2016 suposen un increment interanual del 2,5%.

Pel que fa a importància relativa de la mobilitat a la ciutat, **el sector ocupa el 4,4% del total d'afiliats/des a la Seguretat Social, i representa el 2,5% del total d'empreses** amb persones assalariades establertes a la capital catalana.

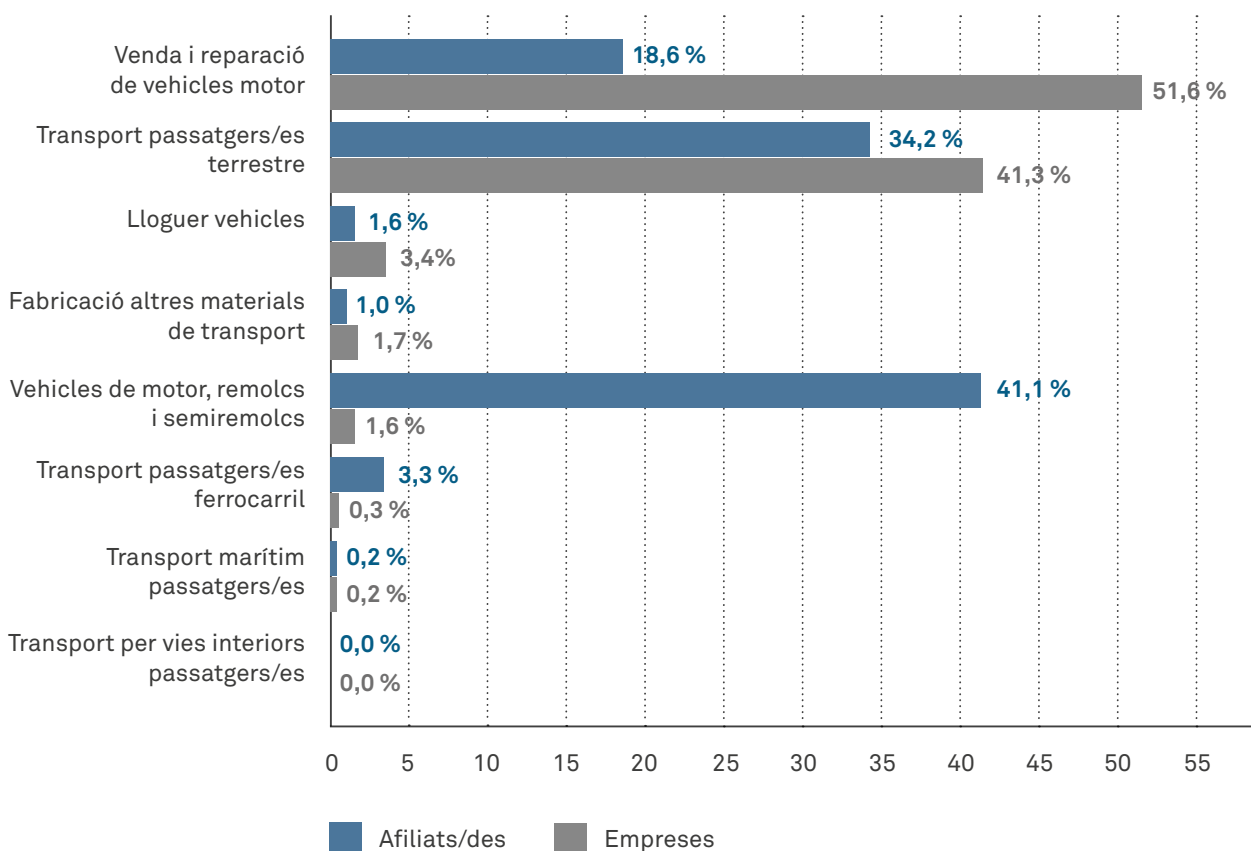
Indicadors laborals del sector de la mobilitat a Barcelona

	2015	2016	VAR 15-16	Pes s/total sectors Barcelona
Afiliació al Règim General	38.542	39.959	3,7%	4,4%
Autònoms/es	5.961	5.974	0,2%	5%
Afiliació total	44.503	45.933	3,2%	4,3%
Centres cotització	1.790	1.835	2,5%	2,5%

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'IDESCAT.

En l'estructura per subsectors, destaca el fet que **el subsector de la fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs, que compta amb més del 40% de les persones treballadores del sector, representa poc més de l'1,5% de les empreses**, fet que respon a l'existència de grans empreses tractores —Nissan i Seat— en aquest àmbit de negoci. Contràriament, el sector de la venda i la reparació de vehicles de motor és el que registra la major part d'empreses amb persones assalariades (51,6% del total) i suposa un 18,6% de l'ocupació, ja que es tracta d'un sector amb empreses de menor dimensió.

Afiliats/des i empreses (centres de cotització) del sector mobilitat a Barcelona per sectors. 2016

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'IDESCAT.

Les persones afiliades al sector mobilitat a Barcelona representen el 34 % del total català, mentre que les empreses barcelonines amb persones assalariades representen el 18,5 % de les catalanes: així, mentre que el pes dels treballadors i treballadores de Barcelona sobre Catalunya és similar al del conjunt dels sectors —que se situa en el 33 %—, el de les empreses és inferior al del conjunt (29,4 %) per la localització de més grans empreses del sector transport a Barcelona.

Pes sect. mobilitat de Barcelona sobre Catalunya. 2016

Pes BCN s/Catalunya

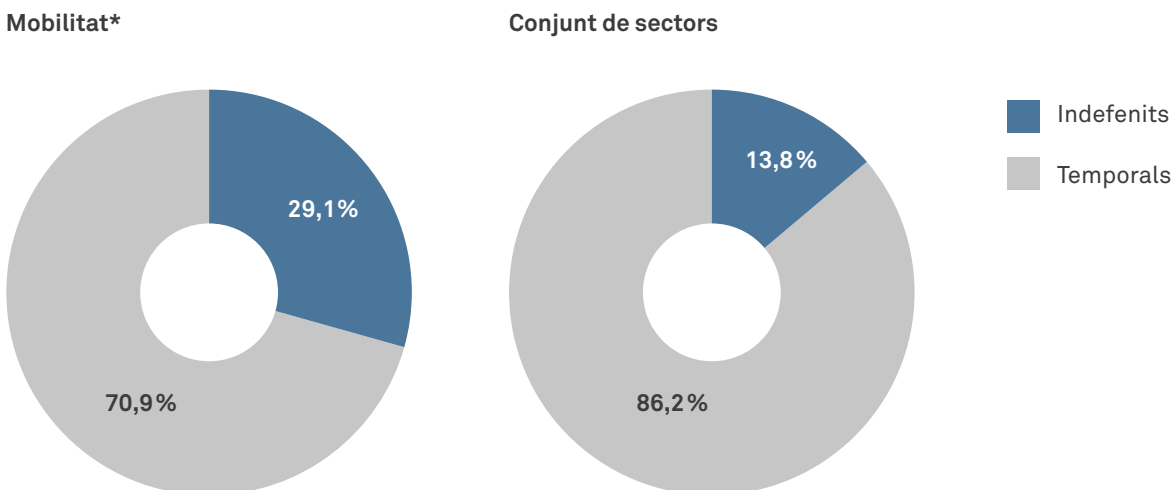
Total persones afiliades	34,0 %
Centres cotització	18,5 %

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'IDESCAT.

06.1 QUALITAT DEL TREBALL

El fort pes de la gran empresa industrial de l'automoció i de transport públic en els llocs de treball de les activitats de transport explica el fet que **la contractació indefinida al sector de la mobilitat** —que l'any 2016 s'acosta al 30% del total (29,1%)— **més que duplica la mitjana** del pes d'aquests contractes al conjunt de sectors de la ciutat (13,8%).

Contractes indefinits i temporals a Barcelona. 2016 (% s/total)

* Només s'ha tingut en compte els CCAE-2009: 29 (Vehicles de motor, remolcs i semiremolcs), 45 (Venda i reparació de vehicles motor) i 49 (Transport terrestre i transport per canonades).

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament i de l'IDESCAT.

06.2 IMPACTE I POTENCIALITATS DEL SECTOR

La mobilitat a les ciutats es troba en canvi permanent tant pel seu paper articulador en l'urbs en contínua transformació com pel seu contacte amb la nova tecnologia, les noves tendències poblacionals i el seu impacte cabdal en la sostenibilitat.

De fet, **la mobilitat és un dels sectors amb major potencial pel desenvolupament de l'economia verda** pel seu gran impacte ambiental a la ciutat tal com subratlla el **Pla de Mobilitat 2015-2018**, que entre altres mesures proposa accions per millorar la mobilitat a peu, de la bicicleta i del transport públic, la promoció de l'ús dels vehicles menys contaminants —entre els quals l'elèctric—, la promoció i millora de les flotes verdes en l'àmbit municipal, les microplataformes per a la distribució de mercaderia, etc.

En la promoció de l'ús de vehicle elèctric, destaca la col·laboració amb el potent **clúster d'automoció** que, a més d'aportar un nombre important de llocs de treball industrial —especialment en el cas de Nissan i Seat—, s'ha implicat en la **implantació del vehicle elèctric en el marc del programa LIVE** per desenvolupar la infraestructura necessària a la ciutat: com a exemple, el nombre de punts de recàrrega, que arriba a 546 el 2015, després de més que triplicar-se des de 2011.

Evolució dels punts de recàrrega dels vehicles elèctrics Barcelona. 2011-2015

	Subterrànis	Superfície	Total
2011	121	63	184
2012	127	121	248
2013	131	132	263
2014	203	128	331
2015	379	167	546
Var 11/15 (%)	213,2%	165,1%	196,7%
Var 14/15 (%)	86,7%	30,5%	65,0%

Font: ICAEN.

A més, **Nissan** va iniciar el 2013 la **fabricació a la planta de Barcelona de la furgoneta elèctrica e-NV200**. Així mateix, cal aprofitar l'avantatge que representa per Barcelona el fet que **Seat-Volkswagen** hagi ubicat a la ciutat el **Data-lab**, un gran centre d'innovació per a una nova mobilitat que, entre altres aspectes, avançarà en la recerca de sostenibilitat en la fabricació i ús dels vehicles. Per altra part, la companyia americana **Tesla**, que fabrica vehicles elèctrics i sense conductor, ha confirmat que aposta per **Barcelona per establir la seva seu social a Espanya i Portugal**.

D'altra banda, **el transport públic és un dels pilars de sostenibilitat de les ciutats**. Des de TMB es gestionen els serveis amb criteris de protecció del medi ambient i d'incorporar energies menys contaminants i desenvolupar tecnologies més ecològiques. El pla director de sostenibilitat ambiental del consorci es basa en quatre grans objectius:

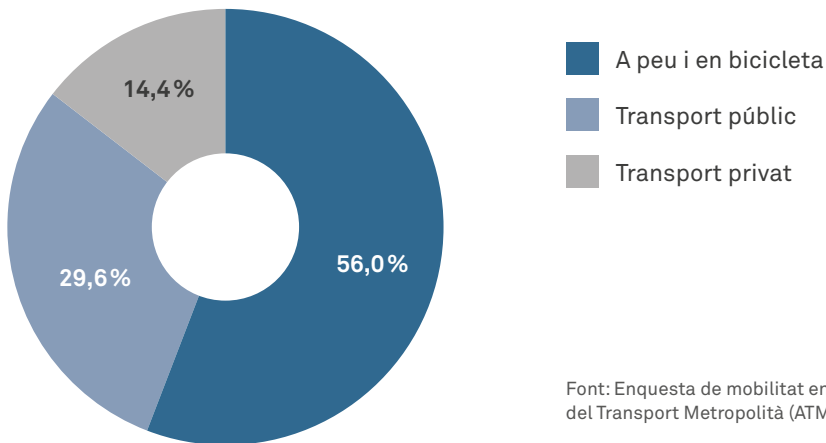
- Potenciar el paper de TMB com a actor principal del transport metropolità mitjançant nous models de transports basats en l'aplicació de noves tecnologies més eficients i menys contaminants.
- Reforçar la relació amb la ciutadania i els usuaris/es i facilitar l'ús del transport públic en detriment del vehicle privat.
- Desenvolupar i implantar plans i mesures per reduir l'impacte ambiental i ajudar a frenar el canvi climàtic i reduir les emissions contaminants a l'atmosfera.
- Involucrar el conjunt de l'organització per integrar la sostenibilitat ambiental en l'activitat quotidiana de TMB.

Amb aquest compromís TMB afirmar ser la xarxa de transport públic més neta d'Europa.

Quant a la bicicleta cal destacar que les **iniciatives des d'empreses de l'economia social** van ser pioneres en el seu impuls a la ciutat: Biciclot, Amics de la Bici, Món Verd, Tau Traductors, Trèvol Missatgers, Casal Autogestionari, Bicicletes Solidàries o BACC són entitats i cooperatives que han endegat projectes comuns pel foment de l'ús de la bicicleta com a mitjà de transport des de principis de l'any 2000. Des de l'esfera pública s'ha comprès el seu valor i utilitat com a mode de transport urbà, i s'ha anat ampliant la xarxa de carrils bici i de serveis adaptats així com posant en valor el treball que efectuen les associacions i empreses de l'Economia Social i Solidària (ESS). En aquest canvi també hi ha tingut molt a veure la implantació del **Bicing** l'any 2007, que ha suposat un ràpid increment del nombre habitual d'usuaris i usuàries.

El model urbà barceloní de ciutat compacta i mediterrània i l'estratègia desenvolupada en els darrers anys fan de **Barcelona un referent urbà per a la mobilitat sostenible**, on més del 85% dels desplaçaments interns —amb dades de 2015— es realitza a peu, en bicicleta o en transport públic.

Modes de transport en el desplaçament intern a Barcelona. 2015 (en % s/total)

Font: Enquesta de mobilitat en dia feiner 2015. Autoritat del Transport Metropolità (ATM).

La ciutat destaca també en rànquings de prestigi com l'*Scorecard on Prosperity 2015* del Toronto Board of Trade pel temps moderat que es tarda en anar de casa a la feina.

07. Salut i bio.

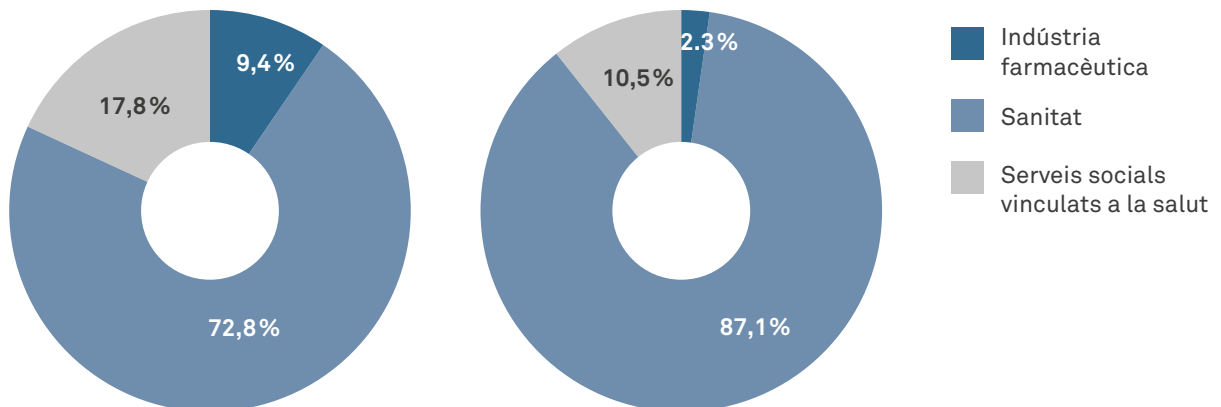
Servei, recerca i qualitat de vida

El quart trimestre de 2016, el sector de salut i bio compta amb més de 85.000 llocs de treball i 3.000 empreses amb assalariats i assalariades a Barcelona, que representen el 8,1% i el 4,1%, respectivament, del total de la ciutat.

Aquest sector consta de diversos components diferenciats i relacionats entre si:

- **L'activitat sanitària i la part dels serveis socials vinculada a la infermeria i l'atenció a discapacitats/des**, que tenen un pes preponderant en l'ocupació i el teixit empresarial del sector. Efectivament, la sanitat concentra més del 70% dels llocs de treball en salut i bio a Barcelona i el 87,1% de les empreses amb persones assalariades, mentre que els serveis socials vinculats suposen el 17,8% de l'ocupació.

Distribució per subsectors de llocs de treball i empreses en salut i bio

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

- **La indústria biotecnològica i la recerca biomèdica**, en la que Catalunya és una zona molt dinàmica i amb gran projecció en el context estatal. Les companyies del sector van facturar 14.360 milions d'euros i ocupaven 42.133 treballadors/es el 2014, xifres que suposen un increment interanual del 24% i el 25%, respectivament. A més a més, aquest sector va veure el naixement de 75 noves empreses entre 2013 i setembre de 2015.

Val a dir que la província de Barcelona concentra el 95% del teixit empresarial del sector biotec català, i Barcelona ciutat concentra el 51% de les empreses biotecnològiques de Catalunya i el 81% de la inversió en el sector.

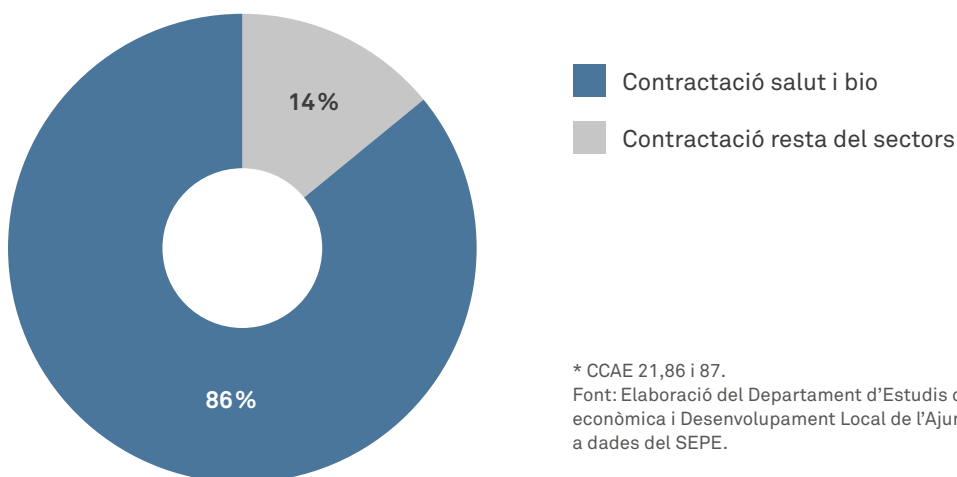
Un dels àmbits clau del sector biotec és, sens dubte, la investigació. Catalunya lidera la inversió en **R+D biotecnològica** a Espanya, i el 2014 va concentrar el 28,7% de la inversió total estatal, el que suposa uns 597 M€ invertits a Catalunya en aquest sector. Aquest elevat nivell d'inversió es tradueix en la presència a Catalunya de 15 hospitals universitaris, nou instituts de recerca i 6.000 investigadors.

07.1 QUALITAT DEL TREBALL

El sector de salut i bio és un dels que genera, any rere any, un volum més elevat de contractació, que el 2016 va suposar el 14% dels contractes signats a la ciutat.

En termes de qualitat de la contractació, però, es detecta un comportament molt diferenciat entre la indústria farmacèutica —on prop d'un terç dels contractes signats durant l'any (el 32%) van ser de caràcter indefinit— i les activitats sanitàries i els serveis socials vinculats, on el pes de la contractació indefinida (3,8%) va ser molt inferior a la mitjana de la ciutat (13,8%).

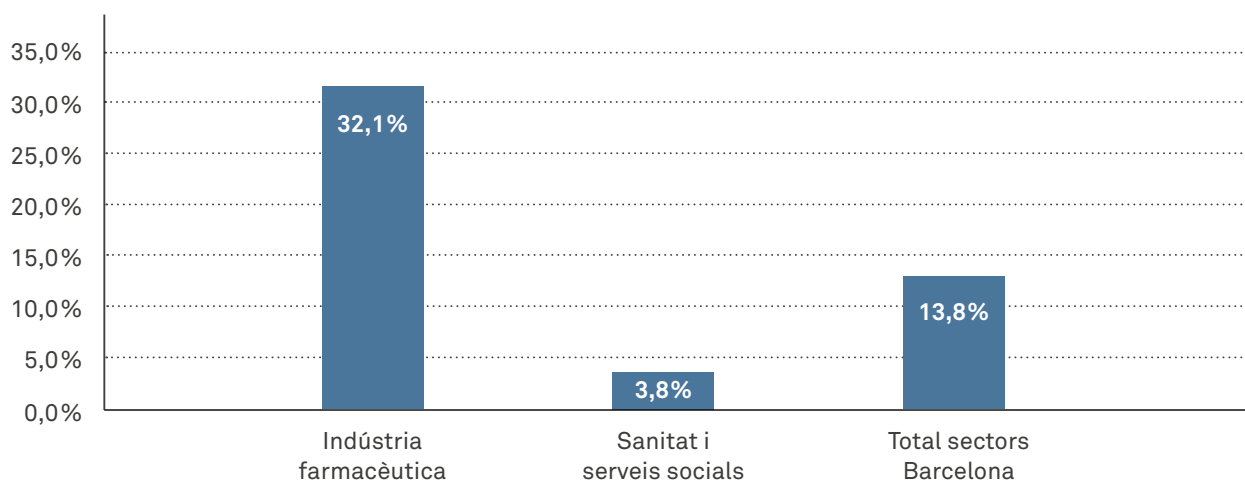
Pes salut i bio* sobre contractació total. 2016

* CCAE 21,86 i 87.

Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del SEPE.

Pes (%) indef / total contractació*. 2016

* CCAE 21 per a indústria farmacèutica i 86 i 87 per sanitat i serveis socials.

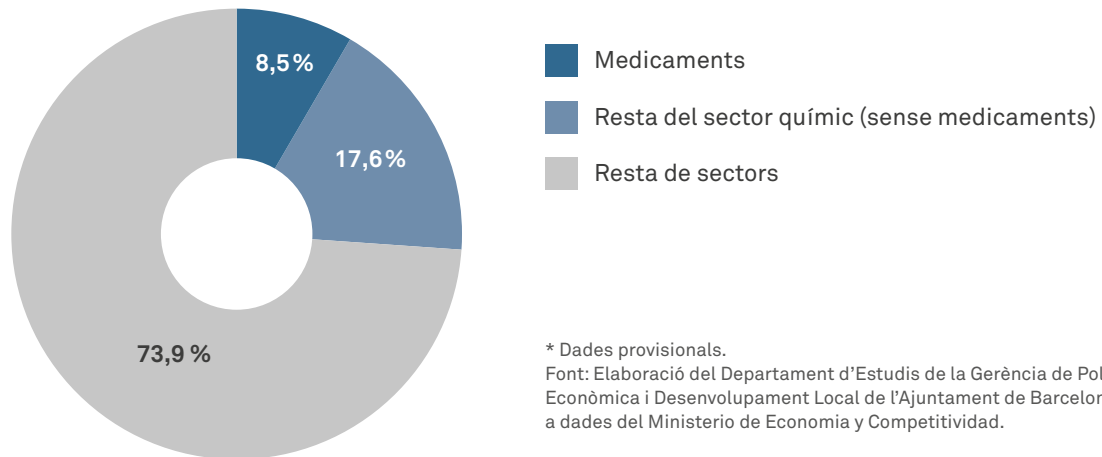
Font: Elaboració del Departament d'Estudis de la Gerència de Política econòmica i Desenvolupament Local de l'Ajuntament de Barcelona en base a dades del SEPE.

07.2 POTENCIALITATS DEL SECTOR

El sector salut i bio ofereix un gran potencial de futur a l'àrea de Barcelona per la conjunció de factors com:

- Les tendències demogràfiques i socials en curs, en particular l'augment de l'esperança de vida, l'envelliment de la població i els requeriments creixents de qualitat de vida per a tota la població, que impulsaran la demanda tant dels serveis sanitaris com de la indústria farmacèutica i biotecnològica.
- En aquest context, Barcelona compta amb actius rellevants que esdevenen factors tant de qualitat de vida com de cohesió social, com són:
 - a) la xarxa pública d'assistència sanitària de qualitat de l'àmbit metropolità —amb diversos hospitals de referència—;
 - b) les iniciatives cooperatives en l'àmbit de la salut;
 - c) L'existència d'una Agència de Salut Pública a Barcelona que vetlla per la salut dels barcelonins i barcelonines mitjançant el coneixement de l'estat de salut de la població i dels factors que el determinen; el desenvolupament de polítiques per mantenir i millorar la salut de la població, i la garantia de la prestació de serveis en el terreny de la salut pública. Els seus indicadors presten especial atenció a les desigualtats territorials en l'àmbit de la salut i el treball, que l'Agència treballa per a corregir.
- El fort component innovador i elevat grau d'internacionalització de la indústria farmacèutica i bio. A nivell estatal, més del 62% de les empreses del sector farmacèutic reben la consideració d'innovadores entre 2013 i 2015, amb Catalunya com a territori capdavanter en aquest àmbit. Pel que fa a l'obertura a l'exterior, el 2016 les exportacions de medicaments de la província de Barcelona van superar els 4.350 milions d'euros, tot assolint el 8,5% de les vendes a l'exterior de la província de Barcelona.

Distribució exportacions província de Barcelona 2016*

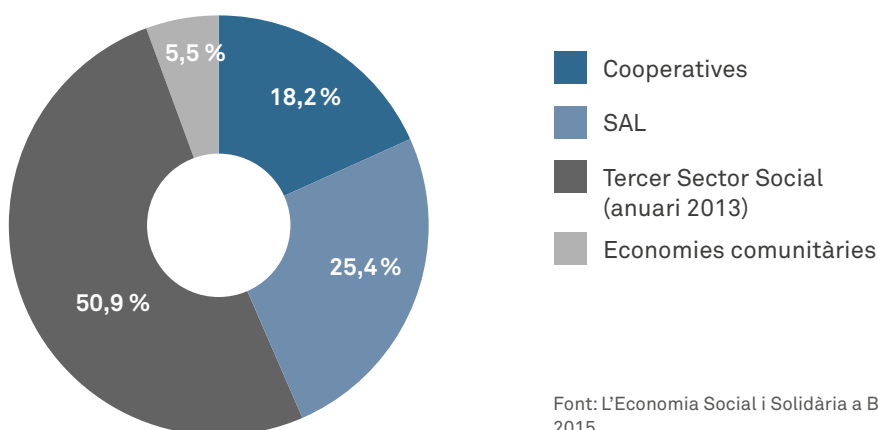
- La presència a Barcelona de projectes de referència com el clúster que formen el Parc de Recerca Biomèdica i el Parc de Salut Mar, un exemple d'especial interès en l'àmbit de la col·laboració Universitat-ciutat, tant per l'alt nivell d'excel·lència de la recerca que s'hi realitza com per l'estreta vinculació entre aquesta recerca i els serveis d'assistència sanitària de l'Hospital el Mar i la consolidació al seu entorn d'un ampli ventall d'iniciatives educatives innovadores i de referència en un espai històricament vinculat a la salut a Barcelona i amb una participació activa de l'Ajuntament.

o8. Economia Social i Solidària.

Una economia transformadora cap a la sostenibilitat integral

L'any 2015 a la ciutat es localitzen 861 cooperatives, prop de 1.200 societats anònimes laborals, 2.400 entitats del tercer sector social i 260 iniciatives d'economies comunitàries, el que representa el **2,8% del total de les empreses** de Barcelona. La magnitud agregada de les altres economies a Barcelona s'estima en més de **53.000 persones contractades**, més de **100.000 persones voluntàries**, més de **500.000 socis/es de consum** i pels volts de **113.000 mutualistes**.

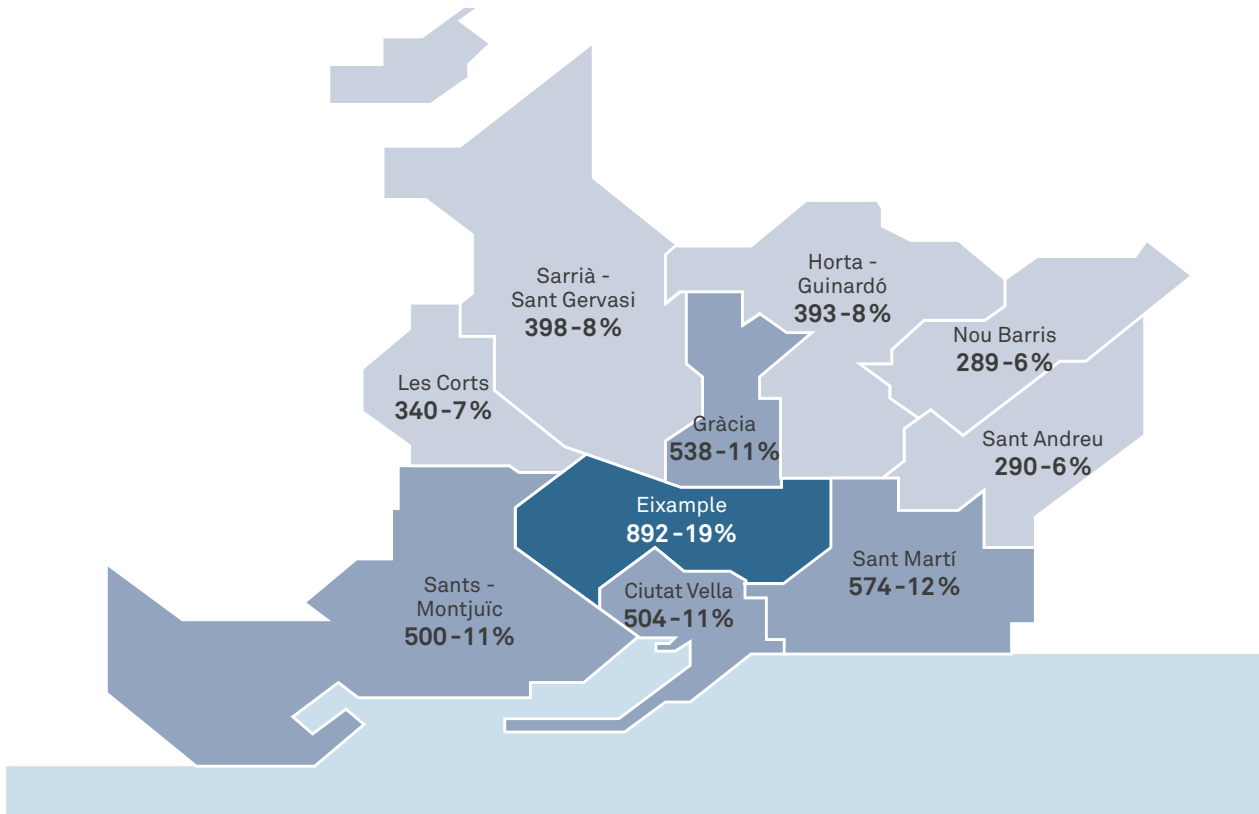
Empreses, associacions i iniciatives de l'Economia Social i Solidària a Barcelona. 2015

Font: L'Economia Social i Solidària a Barcelona. Ajuntament de Barcelona, 2015.

Quant a la seva implantació al territori barceloní, **L'Eixample concentra gairebé el 20% de les empreses i iniciatives d'Economia Social i Solidària de la ciutat**, amb predomini del comerç. Sant Martí, Gràcia, Ciutat Vella i Sants-Montjuïc suposen cadascun al voltant de l'11-12% del total. A Sant Martí hi ha una forta presència de societats laborals i cooperatives, a Gràcia d'experiències comunitàries, a Ciutat Vella de Centres Especials de Treball i Cooperatives d'Iniciativa Social i a Sants-Montjuïc del conjunt de l'Economia Social i Solidària. Els districtes amb una presència inferior al 10% del total són Sarrià- Sant Gervasi —on destaca l'agro-ecològic—, Les Corts —amb més presència del tercer sector social—, Sant Andreu —producció— i Nou Barris —gestió cooperativa i comunitària—.

Empreses, associacions i iniciatives de l'Economia Social i Solidària als districtes de Barcelona. 2015

Font: L'Economia Social i Solidària a Barcelona. Ajuntament de Barcelona, 2015.

08.1 IMPACTE ECONÒMIC SOCIAL I AMBIENTAL, POTENCIAL I PROJECTES TRACTORS

Una primera consideració respecte de la contribució en l'impacte econòmic social i ambiental és la transversalitat de l'ESS per estar present en tots els espais on cal cobrir necessitats de les persones i les organitzacions: així, les iniciatives que s'hi emmarquen comprenen **tot el cicle de l'activitat econòmica**, des de la producció a la distribució, el consum i el finançament, i a més engloba el treball domèstic i de les cures, les economies comunitàries, el procomú, l'autoproducció o l'intercanvi sense moneda, de manera que desenvolupa un **mercat social** alternatiu regit per la coherència dels valors. D'altra banda, **es troben iniciatives d'ESS en la gran majoria de sectors d'activitat econòmica**, algunes d'elles potents i amb realitats consolidades en el temps: des de l'energia, la indústria, la sanitat, la mobilitat, la tecnologia i la innovació digital, la cultura, o l'alimentació. A més, està present amb diferents característiques i més o menys força a tots els districtes de la ciutat, essent un sector clau pel desenvolupament endogen del territori.

Es destaquen a continuació els àmbits on l'economia social aporta o pot repercutir per aconseguir un model econòmic més just i solidari:

Al desenvolupament econòmic local i de proximitat on destaca la presència **d'ecosistemes cooperatius** a diversos barris de Barcelona: Barceloneta Proa a la mar, Taula Eix Pere IV a Poble Nou, Cooperasec al Poble Sec, gestió comunitària d'equipaments i Mercat ImPorta a Nou Barris o l'impuls Cooperatiu de Sants amb la creació per part del sector de Coòpolis espai per a la promoció socio-econòmica a Can Batlló.

En les polítiques sectorials cal posar en valor les aportacions dels actors de l'Economia Social i Solidària que són referents en l'avenç cap a la sostenibilitat integral. Hi ha clars **exemples d'innovació social i econòmica** —per la seva praxi en la participació comunitària i la sostenibilitat— en projectes d'iniciatives barcelonines emmarcades en l'ESS com són —en l'àmbit dels sectors estratègics—: els grups de consum ecològic i producte verd, les plataformes d'economia digital col·laborativa comunitària, l'accés a l'energia verda, l'ús de la bicicleta a la ciutat -tant per la mobilitat personal com per oferir serveis a les empreses-, les cooperatives de salut integral, etc. Així, en les diverses polítiques orientades als sectors estratègics, convé tenir en compte aquestes aportacions i assegurar la presència d'actors de l'ESS en les taules de concertació que s'estableixin.

En relació a l'Administració, la concertació públic-cooperativo-comunitària és fonamental pel desenvolupament d'accions socioeconòmiques i sostenibles al territori. A més, els valors de l'ESS impregnen a l'Administració per avançar en la **contractació i la compra pública social, sostenible i innovadora** prenent d'exemple els seus principis, valors i pràctiques —com poden ser els indicadors que utilitza l'economia social per fer el balanç social—.

En relació al desenvolupament d'un model socioeconòmic guiat per la cooperació, la qualitat de vida la sostenibilitat i l'equitat. Els principis i valors de l'ESS parteixen d'assumir en el seu ADN la responsabilitat social i, per tant, són un referent a seguir per altres empreses i organitzacions en aspectes com:

- La participació directa dels i les membres en l'organització democràtica i l'excedent econòmic.
- L'estabilitat del lloc de treball i la major resiliència de les empreses d'economia social en moments de crisi.
- El paper cabdal de l'economia solidària per a la cohesió social, els valors de la sostenibilitat i de l'arrelament a la comunitat i al territori: en el cas de les cooperatives una part de l'excedent es reserva per a l'acció social /comunitària.

